

NOVI MAGAZIN

150 din.

**Dubravka Negre, EIB
Ne donosimo
samo novac**

**Inakon EU - EU
Britanija
ostaje na
Balkanu**

**Izbori u Beogradu
Sve je
politika i -
matematika**

ISSN 2217-5628
9 772217 562008 >
18. I 2018.
BROJ 351

Atentat na Olivera Ivanovića

**UBIJEN
ČOVEK
DIJALOGA**

Crnu Goru, slično kao i Srbiju, opterećuje nekažnjivost za najteža kršenja ljudskih prava, kaže Tea Gorjanc-Prelević, zahvaljujući čijem je angažmanu novinar Tufik Softić dobio dva procesa protiv države Crne Gore za lošu istragu pokušaja njegovog ubistva

Razgovarala: **Marija Šajkaš**

Da novinar tuži državu, dešavalo se već ranije. Ali da dobije tužbu, i da naime odštete dobije novac, donedavno je na prostorima zemalja u regionu bila misaona imenica. Zato iznenađuje to što je vest da je crnogorski novinar Tufik Softić, urednik Radio Berana i dopisnik Monitora i Vijesti iz tog grada, dobio ne jedan nego dva ovakva procesa krajem prošle godine, bolje propraćena u stranim stručnim medijima i na univerzitetima nego u široj javnosti Crne Gore.

Među najzaslužnjima za uspeh procesa je Tea Gorjanc-Prelević, izvršna direktorka Akcije za ljudska prava, nevladine organizacije koja izveštava o kršenju ljudskih prava i zastupa žrtve kršenja ljudskih prava, posebno zviždača, žrtava torture i novinara.

Akcija i vi se hvataćete ukošaćac s teškim i nepopularnim temama, a kako kažete - najteže ide utvrđivanje odgovornosti za kršenje ljudskih prava?

Crnu Goru, slično kao i Srbiju, opterećuje nekažnjivost za najteža kršenja ljudskih prava. To

Dobre ili bolne uspomene iz Beograda

Pravni fakultet ste završili u Beogradu, magistrirali ste na Američkom univerzitetu u Vašingtonu i pre Akcije za ljudska prava radili ste, između ostalog, u "Beogradskom centru za ljudska prava". Kakve vas uspomene vežu za Beograd?

Moje uspomene su vezane za ljude kojih više nema, kao što su Vojin Dimitrijević, Živorad Kovačević, Zoran Đindjić, Biljana Kovačević Vučo, Srđa Popović, Miljenko Dereta, od kojih ste imali šta da naučite svaki put kad nešto izjave. Oni veoma nedostaju javnoj sceni. A i teme u javnom diskursu koje se nameću su neuporedivo, neverovatno banalnije.

Drugo, iako su devedesete bile i ratne, teške godine, društvo je bilo manje dvosmisleno, znali smo na čemu smo – vlast je bila i otvoreno protiv demokratije, vladavine prava i ljudskih prava, za razliku od demokratske opozicije, važnih medija, NVO, studentskog pokreta i aktivnih građana. I bilo je mnogo više nade da dolaze bolja vremena.

Posle 2000, a posebno posle ubistva premijera Đindjića, sve što je trebalo da dođe, prvenstveno vladavina prava, koja je morala da znači ličnu odgovornost za protekle zločine raznih vrsta prema ljudskim pravima, nije došla ni hitno ni temeljno. To što pozadina ubistva premijera nije istražena relativizovalo je i potrebu da se utvrđuje i svaki drugi vid političke i krivične odgovornosti. Nažalost, neozbiljno izbegavanje prioriteta omogućilo je vlast koju Srbija ima danas, koja za ozbiljne i obrazovane ljudе izgleda kao ružan san. Uz to, propuštena je istorijska prilika da Srbija značajni deo mlađe inteligencije zadrži kod kuće da državu gradi i kontroliše na prosvećen način, i to se oseća.

Države t da plate koče pra za žrtve

treba što avdu

ukazuje na ozbiljne anomalije u sistemu koji je još daleko od vladavine prava. Nekažnjeni su ili površno i pogrešno procesuirani ratni zločini, podržava se tortura, ubistvo novinara je još nerasvetljeno, najteži napadi na novinare nekažnjeni.

O tome možete da se ubeđujete preko novina i na konferencijama, ali od toga nikakve vajde. Želeli smo da se ta kršenja obaveze države sproveđe ozbiljnu istragu zvanično utvrde u zemlji ili pred Evropskim sudom za ljudska prava. I sad smo uspeli da Ustavni sud Crne Gore u tri slučaja kaže da tužilaštvo nije obezbedilo delotvornu istragu pokušaja ubistva novinara, a u dva slučaja da ni istrage policijske torture nisu bile u skladu sa evropskim standardom.

To se odnosi na procese koje ste vodili protiv države Crne Gore u ime Tufika Softića. Dobili ste oba procesa, a novinaru će biti isplaćena i odšteta.

Softić je pisao o kriminalnim klanovima na severu Crne Gore, posredno su mu pretili i onda ga i teško pretukli 2007. godine. Taj napad je kvalifikovan kao pokušaj ubistva. Naknadno mu je 2013. godine podmetnuta i bomba pred kućom, ali je, srećom, navela samo manja oštećenja. Pre dve godine podneli smo ustavnu žalbu tražeći od Ustavnog suda da utvrdi da je prekršen proceduralni aspekt prava na život jer država nije obezbedila delotvornu istragu pokušaja njegovog ubistva i tražili da se naloži sprovođenje takve istrage. Usput smo tražili i pravično zadovoljenje i uspeli smo da se sve to usvoji.

Podneli smo i tužbu redovnom sudu za naknadu štete zbog kršenja ljudskih prava u vidu nedelotvornih istraga oba napada na njega. U to vreme redovni sud je mogao samo da odluci o naknadi štete, ne i da naredi sprovođenje delotvorne istrage, pa smo odlučili da vodimo postupak pred oba suda jer im nadležnost nije potpuno ista. Postupak pred redovnim sudom još nije pravosnažan. Prvostepena presuda je bila u korist

Region > Intervju: Tea Gorjanc-Prelević

Softića i dosuđena mu je naknada nematerijalne štete.

Važno je da su i Ustavni sud i prvostepeni redovni sud prihvatali da je istraga pokušaja ubistva neprofesionalno vođena, ispod minimalnog evropskog standarda ljudskog prava na život, koji i Crna Gora i Srbija i druge države članice Saveta Evrope moraju da obezbede. Softića je u tom postupku zastupao advokat Dalibor Tomović, u saradnji sa HRA i uz podršku organizacije iz Londona Media Legal Defence Initiative.

Važno je priznanje države da istraga za pokušaj ubistva novinara nije vođena ni izbliza onako kako bi trebalo. Jeste li očekivali povoljan ishod i da li je neko odgovarao zbog mnogih nepravilnosti u vodenju istrage?

Utvrđeno je da istraga nije zadovoljila standarde hitnosti, temeljnosti i transparentnosti. Istraga pokušaja Softićevog ubistva otvorena je tek sedam godina posle napada na njega – 1. novembra 2007. Softić je napadnut na pragu porodične kuće, istraga je otvorena 18. jula 2014; u tom periodu, u fazi uviđaja, policija i tužilaštvo nisu preduzimali baš nikakve radnje pet i po godina, a posle otvaranja istrage ponovo ništa u dva perioda od po šest meseci.

Utvrđeno je da nisu na vreme preduzeti zakoniti i razumni koraci za obezbeđivanje dokaza. Konkretno, nije odmah naređena blokada izlaza iz grada da bi se sprečilo bekstvo napadača; od trojice ljudi koje je Softić odmah označio kao sumnjive, dvojica su saslušani tek posle sedam godina, treći nikad; takođe, samog Softića je tužilac prvi put saslušao tek sedam godina posle napada. Sedam godina od događaja urađena je DKN analiza bejzbol palica kojima je, prema navodima, pretučen Softić i uporedjeni tragovi s njegovim DKN profilom iako su palice pronađene ubrzo posle napada; državni tužilac nije dao nalog istražnom sudiju da se pretresu stanovi, prostorije, automobili i lica koja je Softić označio kao sumnjiva... Po-

red toga, Ustavni sud je zaključio i da Softić nije bio adekvatno uključen u istragu.

Poznajući praksu Evropskog suda za ljudska prava u sličnim slučajevima, očekivali smo uspeh. Propusti su bili tako očigledni da smo morali da uspemo. Sad svi znaju da je istraga kardinalno loše vođena. Ali, nikome u tužilaštvu zbog toga još nije ništa falilo niti sad ima mnogo izgleda da će napadači biti pronadjeni iako je Ustavni sud naložio tužilaštvu da nastavi da istražuje. To je već manir u Crnoj Gori da, iako se odgovornost načelno utvrdi, niko lično za to ne bude odgovoran.

Jasno je da je u pitanju presedan. Da li će ove presude

Slučaj Đurović

U Crnoj Gori je vlast nedavno izvršila pritisak na javni servis RTCG smenom članova Saveta iz građanskog društva. Najavili ste da ćete jednom od njih pružiti pravnu pomoć?

U svojevrsnom blíckrigu vladajuće koalicije u Skupštini, smenjeni su članovi Savjeta RTCG koji su tamo predstavljali nevladine organizacije i Univerzitet Crne Gore. Predstavnik NVO Goran Đurović, koga je za tu funkciju kandidovala pored ostalih i HRA, smenjen je nezakonito, zloupotrebom Zakona o sprečavanju korupcije iako taj zakon ne uređuje ni postupak ni razloge za smenu članova Savjeta. Đurović jeste prekršio taj zakon protiv korupcije jer je propustio da prijavi da je jedno vreme dok je bio član Saveta bio i direktor privatne firme koja je proizvodila povrće. Ali to nije mogao biti razlog za njegovu smenu iz Savjeta RTCG jer ta funkcija nije bila u sukobu interesa sa RTCG, zbog čega je jedino zakonito mogao biti smenjen. Svejedno je smenjen jer je vlastima bio trn u oku zato što je inicirao promene u televiziji koje su dovele do njenog sadašnjeg nezavisnog statusa u odnosu na vlast i izbalansiranog izveštavanja, što sve političarima na vlasti ne odgovara za predstojeće predsedničke izbore.

Situacija sa predstavnikom Univerziteta je komplikovanija, ali je i njegova smjena izvršena na brzinu i sporna je. Sad je tu za pravnike interesantna situacija jer ni zakon o upravnom sporu ni zakon o RTV ne propisuju pravni lek protiv odluke Skupštine o razrešenju, a redovni sud se u sličnom slučaju pravosnažno odredio da nije nadležan da preispituje takve akte Skupštine. Tako da mislim da nam preostaje ustavna žalba i, u krajnjem, Evropski sud za ljudska prava zbog kršenja slobode izražavanja i diskriminacije i to sve moramo da pokrenemo odmah i insistiramo na hitnoj zaštiti prava, koja u ovakvom slučaju jedina ima smisla.

uticati na slične slučajeve u Crnoj Gori i u regionu?

Nadam se da hoće. Korisne su jer se u njima citiraju evropski standardi koji obavezuju sve države regiona, kao i sve druge članice Saveta Evrope. A i propusti u istragama svuda su slični. Ustavne žalbe koje je usvojio Ustavni sud Crne Gore u slučaju Tufika Softića i u drugim slučajevima policijske torture – Milorada Martinovića, Branimira Vukčevića i Momčila Baranina – nalaze se na www.hraction.org zajedno sa odlukama Ustavnog suda, tako da mogu da se kopiraju. Radovalo bi nas da to još nekome koristi.

Moram da istaknem da je besplatno zastupanje novinara Softića pomogla Media Legal Defence Initiative iz Londona, organizacija koja pomaže pružanje pravne pomoći novinarima širom sveta i u Srbiji.

Možda grešim, ali čini mi se da je svetska javnost bolje upoznata sa ove dve presude nego javnost u Srbiji; vest da je novinar “dobio” državu prošla je gotovo nezapaženo. Šta mislite, zbog čega je tako?

U pravu ste da mnogi u okruženju to nisu preneli iako se moglo očekivati veće interesovanje, posebno u Srbiji, gde godinama tavore nekažnjeni slučajevi ubistava novinara Slavka Ćuruvije, Dade Vujsinović i Milana Pantića, kao i pokušaj ubistva Dejana Anastasijevića i napadi na mnoge druge.

Razumela sam da je Komisija za istraživanje ubistava novinara u tim slučajevima utvrdila neopravdane propuste u istragama. Mislim da to nije tema samo za porodice stradalih, za oštećene novinare i novinarsku branšu – svakog građanina treba da se tiče prvo to što je uopšte napadnut novinar koji je o nečemu pokušavao da obavesti javnost, a onda i što taj napad država nije valjano istražila. Neko bi za to trebalo da odgovara, a država da plati odštetu porodicama zato što bez opravdanja predugo nisu dočekale pravdu.